Nº 294. DINGSDAG 10 DECEMBER. Aº 1861.

ROTTERDAMSCHE COURANT.

De Abonnementsprijs is *f* 24 's jaars of *f* 6 per drie maanden franco per post door het geheele Rijk.
Behalve aan het Bureau der Courant kan men zich bij alle Boekhandelaars en Postkantoren Abonneren.
Enkele Nommers 10 Cents.

Bureau: Hoogstraat, Wijk 10, Nº 77.

Geboorte-, Trouw- en Doodberigten van 1 tot 5 regels.... *f* 1.—
Iedere regel meer. - 0.20
Andere Advertentiën per regel . . . . - 0.20
Groote letters naar plaatsruimte. — Bij iedere Advertentie 45 Cents voor zegelregt en 1 Exemplaar der Courant.

Bij deze Courant behoort een BIJVOEGSEL.

BUITENLAND.

ENGELAND.

LONDEN 8 December.

(*Particuliere Correspondentie.*)

De telegraaf heeft u waarschijnlijk reeds gemeld dat het laatste nieuws uit Amerika nog niet bijzonder veel licht verspreidt over de waarschijnlijke handelwijze der Amerikaansche Regering ten opzigte van het gebeurde met de Trent. Wel is waar wordt berigt dat de voornaamste Amerikaansche regtsgeleerden verklaren, dat het gebeurde niet strijdig is met het Volkenregt, en dit berigt heeft ter beurze niet best gewerkt, maar van al die regtsgeleerden noemt men slechts twee, de heeren Everett en G. Sumner. Everett is, zoo als u bekend is, door en door ervaren in het constitutionele regt van zijn vaderland, en goed op de hoogte wat betreft de betrekkingen van Amerika met het buitenland, maar dat men nu zijn naam noemt als die van iemand van bijzonder gezag op het gebied van het Volkenregt, komt de kenners hier te Lande eer dan zonderling voor. De heer Sumner heeft zijne geheele redenering gebouwd op één precedent, dat reeds gebleken is onjuist te zijn, en ik behoef u wel niet te zeggen, dat men hier duchtiger bewijzen verwacht, eer men zoo maar gaafweg geloof slaat aan de verklaring van *alle* Amerikaansche regtsgeleerden." In elk geval, dient men toch de beslissing te vernemen van de verantwoordelijke raadslieden van het Kabinet. De meeningen van liefhebbers in het vak, gelden slechts als teekenen der tijden; zij vormen een deel der publieke opinie, en ofschoon nu die opinie, blijkens dergelijke teekenen, niet zoo bijzonder gunstig voor eene minnelijke schikking is, hopen velen toch dat het gezond verstand der Amerikanen de zege zal behalen.

Men kan dan ook bijna niet onderstellen, dat door de Amerikaansche regtsgeleerden aan het regt van onderzoek zulk eene uitgebreide beteekenis zou worden gegeven, als noodzakelijk is om de handelwijze van kapitein Wilkes in alle deelen te regtvaardigen. Men kan maar geen beslag leggen op personen of goederen, zonder het oordeel van een prijsgerigt in te roepen, en onze Regering heeft wijselijk hare vorderingen op dit laatste punt gebaseerd.

Ongelukkig is echter het Congres reeds den 4den dezer maand te Washington bijeengekomen. Bij den tegenwoordigen toestand der publieke opinie in Amerika, is het niet onmogelijk dat Lincoln zich in zijne boodschap aan de Vertegenwoordiging over de zaak anders uitlaat, dan hij in kalmer tijden zou doen. Zoo zou hij wel eens beloften kunnen geven, die hem beletten strikt regt te doen, wanneer de vorderingen van onze Regering (zoo als u bekend is, kunnen die eerst den 11den in Amerika aankomen) aan het Kabinet van Washington worden voorgelegd.

Bij deze gelegenheid mag ik uwe lezers wel even waarschuwen, niet te veel geloof te hechten aan hetgeen omtrent deze aangelegenheid door sommige Fransche bladen wordt berigt. De tafereelen die zij van de publieke stemming hier te Lande ophangen, zijn veel te donker gekleurd, en men zou, als men zulke verhalen leest, meenen, dat graaf Russell voornemens is het Kabinet van Washington onder depêches te begraven, terwijl toch iedereen weten kan, dat slechts eene depêche naar Washington is gezonden, waarop eerst in de Kersdagen antwoord komen kan.

De boodschap door den Zuidelijken President, den heer Jefferson Davis, aan de leden van zijn congres gezonden, is ons echter met deze mail reeds overgebragt. Zijne beschouwingen omtrent den toestand der verbondene Staten, in het bijna afgeloopen jaar, getuigen van een zeer begrijpelijk gevoel van trots. De President begint met de verzekering, dat de uitkomsten van den landbouw meer dan voldoende zijn, terwijl de nijverheid zich meer dan ooit te voren heeft ontwikkeld. Daarop volgt eene lofrede op het leger, die zelfs hier als niet onverdiend wordt beschouwd in zooverre namelijk het Zuiden veel meer heeft gedaan, dan men meende dat het kon doen, hoewel men met veel grond twijfelen kan, of het nu tot nog grootere krachtsinspanning in staat wezen zal. Bovendien schijnt de heer Jefferson Davis te hebben vergeten, dat men in het begin van den oorlog juist niet voornemens was, alleen defensief te handelen.

De verzekeringen omtrent den gunstigen toestand der schatkist zullen ook wel onder voorbehoud worden aangenomen. De President deelt daaromtrent mede dat het finantiële stelsel der Regering uitmuntend werkt, terwijl het goede vooruitzigten voor de toekomst aanbiedt.

„Voor zoo verre de Regering schatkist-biljetten uitgeven kan, ontvangt zij tot voortzetting van den oorlog geld ter leen, waarvan geene rente behoeft te worden betaald. Natuurlijk kan men van dit middel niet tot in het oneindige gebruik maken. De uitgifte dier biljetten moet bepaald blijven binnen zekere grenzen. Dit gebied is afhankelijk van het bedrag der schulden, waarvoor schatkistbiljetten in ontvang kunnen worden genomen, en niet slechts hetgeen men aan de Centrale Regering, of aan de Regeringen der afzonderlijke Staten verschuldigd is, kan door middel van dit papier worden voldaan, maar ook corporatiën en afzonderlijke personen kunnen met dit medium worden betaald. Een groot bedrag kan a pari in omloop worden gebragt, en er is veel grond te gelooven, dat de biljetten op de schatkist der Zuidelijke Staten spoedig een door ieder aangenomen medium zullen worden, daar de bepaling, dat zij ten allen tijde in 8 percents Staatsschulden kunnen worden geconverteerd, de houders waarborgen dat hunne waarde nooit eene depreciatie zal ondergaan, beneden de waarde dier Staatsschulden. Zoo lang de renten nu stipt worden uitbetaald, is eene belangrijke daling dezer fondsen niet te vreezen, en de betaling dier renten is weêr gewaarborgd door de in de vorige zitting aangenomen wet, die eene belasting uitschrijft, waaruit overvloedige middelen tot uitbetaling dier renten zullen worden gevonden." „Wanneer wij een verstandig gebruik maken van onze middelen" — zegt de President iets verder — „dan kan niemand het einde bepalen van het tijdperk, gedurende hetwelk wij de worsteling met onzen tegenstander kunnen volhouden."

Met voordacht geef ik de beschouwingen van den President omtrent de finantiële aangelegenheden in zijn geheel, ten einde uwe lezers in staat te stellen zelve te oordeelen over hetgeen dan toch eigenlijk voor het Zuiden de hoofdzaak is, namelijk de vraag of de geldelijke hulpmiddelen inderdaad aan de behoefte van een voortgezetten oorlog kunnen voldoen. Ik waag het er de bewering bij te voegen, dat degenen die de ingewikkelde redenering van den heer Jefferson Davis over deze zaak hebben gevolgd, met mij aan die goede resultaten welke hij verwacht zullen twijfelen.

Overigens loopt de boodschap over regtvaardiging van den opstand, over de gevangenneming van de heeren Slidell en Mason enz. De hoofdzaak van dit gedeelte der beschouwingen is u waarschijnlijk reeds langs anderen weg bekend, en ik geloof niet dat ze belangrijk genoeg zijn om eene uitvoerige mededeeling te regtvaardigen.

Van wege de Admiraliteit is vrijdag ll. te Chatham bevel ontvangen, behalve de andere schepen, ook de Leander, van 51 stukken en 400 paardenkracht, onmiddellijk gereed te maken voor de dienst. De Melbourne zou reeds vrijdag avond Woolwich hebben verlaten, maar kreeg tegenbevel, ten einde nog een aantal ijssleden voor het transport van kanonnen enz. in te nemen. Een aantal werklieden is den geheelen nacht met de inscheping bezig geweest, en men verwacht nu, dat het vertrek heden ochtend zal plaats grijpen. Het voorloopig onderzoek betreffende de oorzaken van het vergaan der stoomboot North-Briton is afgeloopen. Kapitein Grange heeft, blijkens het rapport, verzuimd in den nacht van den 5den het dieplood uit te werpen. Overigens wordt echter zijn gedrag daarin zeer geprezen, en het rapport eindigt met den wensch, dat de regters de zaak in het gunstigste licht zullen beschouwen.

Een correspondent van den Manchester Guardian verzekert, op grond van mededeelingen van luitenant Williams [die op de Trent belast was met de zorg voor de brieven-paketten] dat de kapitein van de Sumter (waarschijnlijker komt mij voor de kapitein van de Jefferson Davis) zich aan boord bevond, toen de San Jacinto de Engelsche stoomboot aanhaalde. Terwijl de gevangenneming plaats greep, stond hij met een sigaar in den mond, bedaard alsof het hem niet aanging. Waarschijnlijk reisde hij dus onder een aangenomen naam, want zijn persoon zou luitenant Fairfax bijna nog welkomer zijn geweest dan die der zuidelijke commissarissen.

— De laatste tijdingen hier uit Amerika ontvangen behelzen o. a. het volgende:

Aan het leger van den Potomac is nog geen bevel tot oprukken gegeven, maar het is hoogst onwaarschijnlijk, dat zij reeds nu hunne winterkwartieren zouden betrekken. De vrees, die door sommigen gekoesterd wordt, dat de geduchte magt ter onderdrukking van den opstand op de been gebragt, zes maanden werkeloos blijven zoude, is geheel ongegrond. Een leger van een half millioen manschappen de winterkwartieren te laten betrekken, zou geheel in strijd zijn, niet slechts met de stemming der bevolking, maar ook met de staatkunde van het Kabinet.

Op den 20sten hebben 70.000 man voor generaal Mac Clellan te Washington de revue gepasseerd. Generaal Halleck, te St. Louis, heeft eene proclamatie uitgevaardigd, dat voortvlugtige slaven niet meer in het kamp der bondstroepen zullen worden toegelaten, daar aan de Zuidelijken door hunne bemiddeling belangrijke tijdingen zijn bekend geworden.

Naar de maritieme expeditie van generaal Sherman zijn groote versterkingen gezonden, en twee nieuwe expeditien, onder de generaals Butler en Burnsides, zullen binnen kort deze haven verlaten. Ook zijn vijf en twintig schepen met steenen geladen van New-York vertrokken, ten einde die in eene of andere Zuidelijke haven te laten zinken.

De Minister van finantien heeft bekend gemaakt, dat hij voor aanstaanden februarij geen geld noodig hebben zal.

Te Hatteras is door de Unie-partij van Noord-Carolina eene provisionele Regering benoemd. De Zuidelijken hebben Warsaw in Missouri verbrand, ten einde de Noordelijken te beletten daar te overwinteren.

Te Beaufort zullen spoedig voor rekening der Regering groote hoeveelheden Sea-Island katoen worden verzameld.

Het leger van Floyd in Westelijk Virginië is tot op vier mijlen bezuiden Raleigh Court-house teruggetrokken, en het kommando van Lee is geretireerd naar Meadow Bluff.

De New-York Herald van den 23sten zegt, dat *volgens gerucht* de leden van het Corps Diplomatiek eenparig van gevoelen waren dat de handelwijze van kapitein Wilkes niet strijdig was met het volkenregt, en dat Engeland de laatste Mogendheid was, die het tegendeel beweren kan, daar het al het mogelijke gedaan heeft, om het beginsel vast te stellen waarnaar Wilkes gehandeld heeft. Lord Lyons heeft zich nog volstrekt niet over de zaak uitgelaten.

De toon der Amerikaansche bladen is echter over het geheel reeds iets lager gestemd. Blijkens een artikel in de New-York Herald strijden de dagbladen van Canada ten gunste van Engeland, en zij vinden getrouwe bondgenooten in alle dagbladen van New-York, die voor het afschaffen der slavernij gestemd zijn.

Het denkbeeld om van de slaven gebruik te maken, ten einde den opstand te onderdrukken, wint steeds meer veld, vooral de oude partij der democraten van het Noorden schijnt daarvan gebruik te willen maken, om, in verbond met de afschaffers der slavernij, zich te herstellen van de politieke nederlagen die zij, door zich aan te sluiten aan de slavenhouders, vroeger hebben geleden.

— De opening der Zittingen van het Parlement is door H. M. verdaagd tot dingsdag 7 januarij.

— De heer Francis Hincks, gouverneur en opperbevelhebber over Barbadoes, Grenada, St. Vincent, Tabago en St. Lucia, is door H. M. benoemd tot gouverneur van Britsch Guiana, terwijl de heer Walker hem in zijne vroegere betrekking zal opvolgen.

— In een particulieren brief uit Nice wordt gemeld, dat Prins Alfred Leopold zich sedert den veertienden in Cannes bevindt, en spoedig te Nice wordt verwacht, waar hij den Prins van Wallis op diens reis naar Syrië en Egypte denkt te ontmoeten.

— Alhier is uit Calcutta berigt ontvangen van het overlijden van lord Elgin.

— Uit Rio-Janeiro wordt dd. 9 november gemeld, dat de Regering voornemens is drie oorlogschepen naar Vera Cruz te zenden.

— De bekende heer Smith O'Brien heeft een brief in de dagbladen geplaatst, waarin hij verklaart dat, in geval van oorlog tusschen Engeland en Amerika, 200,000 Iersche soldaten de Engelsche soldaten bevechten en die gelegenheid te baat nemen zullen om de grieven hunner Natie te wreken, terwijl, bovendien, de vijf millioen Ieren die in Ierland zelf wonen al hunne sympathie in dezen oorlog aan Amerika schenken.

— Sir J. Arnott, maire van Cork en lid van het Lagerhuis, laat een molen en eene bakkerij bouwen, die hem ongeveer £ 40,000 kosten zullen, en wel met het doel om, gedurende den winter, brood tot den kostenden prijs aan de armen te kunnen leveren.

— De jongste berigten uit de goudmijnen van Columbia in Britsch Noord-Amerika luiden ongemeen gunstig. Op sommige plaatsen is zooveel goud ontdekt dat enkele gouddelvers grootere winsten gemaakt hebben dan waarvan vroeger ooit in Californië of Australië gehoord was. Dat iemand geregeld tusschen de £ 10 en £ 30 daags verdient, moet geenszins tot de zeldzaamheden behooren. Twee arbeiders verkregen binnen weinige weken eene waarde van £ 1400, zonder dat dit iemand verwonderde. Worden deze berigten bevestigd, dan zal het niet aan gelukzoekers ontbreken, die zich naar dat nieuwe goudland rigten, maar vooreerst zal toch het gemis van eene stoomvaartlinie tusschen San Francisco en Victoria eene groote belemmering voor hen zijn.

FRANKRIJK.

PARIJS 8 December.

(*Particuliere Correspondentie.*)

't Zal wel niets nieuws voor u zijn, als ik heden weder aanvang met te zeggen dat het Britsch-Amerikaansch conflict, gezamenlijk met de Italiaansche aangelegenheden, nog het voorregt hebben om de publieke opinie onverdeeld bezig te houden. Het schijnt nog alles behalve helder, welke houding Frankrijk in deze zaak behoort aan te nemen. Volgens sommigen zou de Keizerlijke Regering, hoewel zij de besluiten van het Engelsche Kabinet goedkeurt, hebben verklaard dat zij geheel onzijdig wil blijven. Volgens anderen doet Frankrijk al wat mogelijk is om een strijd te voorkomen, welke met der daad een belangrijken slag aan zijnen handel zou toebrengen. Wederom anderen zijn eene geheel verschillende zienswijze toegedaan. Altijd ongerust over den immer voortdurenden wedijver tusschen Engeland en Frankrijk, beweren zij dat de belangen van Frankrijk op onverantwoordelijke wijze zouden worden op het spel gezet, als het bij het tegenwoordig conflict geene sympathie aan den dag legde voor Amerika; zij beweren verder dat, als men Groot-Brittanje laat begaan, om zich met kracht van wapenen volledige genoegdoening te verschaffen en langs dien weg bijzondere voorregten voor zijnen handel tevens te verkrijgen, alsdan Frankrijks invloed in geheel Noord-Amerika den bodem is ingeslagen. De Amerikanen zijn, ook al mogten zij de traditiën van Lafayette, van Rochambeau en anderen verloochenen, de natuurlijke bondgenooten van de Franschen, en in geval van oorlog tusschen Frankrijk en Engeland, was alleen de Amerikaansche marine bij magte om met ons gezamenlijk de superioriteit der Engelsche zeemagt te bedwingen. Met andere woorden, er ontstaat eene partij, wier programma nagenoeg aldus geformuleerd is: Als er een oorlog ontstaat tusschen Amerika en Groot-Brittanje, moet Frankrijk dan de partij kiezen van zijn natuurlijken vijand, Engeland, òf wel van Amerika, welks onafhankelijkheid het heeft helpen grondvesten? 't Is bijna overtollig te zeggen, dat de bedoelde partij de vraag in laatstgenoemden zin beslist.

Als ik eenig geloof mag hechten aan de persoonlijk door mij ingewonnen berigten, dan is er echter nog niets beslist, en heeft de Keizer in de jongste zittingen van den Ministerraad een volstrekt stilzwijgen bewaard omtrent zijne bedoelingen. Ook hier moet men dus maar wachten op het antwoord van President Lincoln.

Gij zult uit de langs telegrafischen weg bekend gewordene verslagen van het Italiaansche Parlement opgemerkt hebben dat Ratazzi en bijna al de overige leden van het Kabinet, beurtelings het woord gevoerd hebben. Hier wint het denkbeeld veld, dat de tegenwoordige crisis zich zal oplossen in eene verzoening tusschen Ricasoli en Ratazzi; een bondgenootschap dat trouwens reeds lang werd te gemoet gezien. Het heeft de aandacht getrokken dat laatstgenoemde bijna altijd den voorzittersstoel had ingeruimd aan den vice-president Tecchio, om zelf zijne plaats als afgevaardigde in te nemen. Het votum van vertrouwen, waarop de heer Ricasoli heeft aangedrongen, zal feitelijk wel een eind maken aan de discussie; het nieuwe Kabinet zal worden zamengesteld, en het Parlement zal geprorogeerd worden tot de maand maart.

Garibaldi is, zoo als reeds vroeger berigt werd, naar Caprera teruggekeerd zonder eene zitting van het Parlement bijgewoond te hebben. Men wil dat dit vertrek het gevolg zou zijn van het hem kenbaar gemaakt verlangen des Konings.

De Moniteur heeft thans ook de arrestatie bevestigd van het opperhoofd der Maronieten, Jozef Karram, waarover ik u onlangs eenigzins uitvoerig schreef. Intusschen vereischt het nog altijd opheldering, dat deze gevangenneming zou geschied zijn met toestemming van de Europesche commissarissen. Hoe dit echter ook zij, het is genoegzaam bewezen, dat Karram in een strik gevallen is, en deze verraderlijke daad is beneden de waardigheid van een gouvernement, dat nog eenigen eerbied voor zich zelf heeft.

Overigens is er in deze hoofdstad weinig belangrijk nieuws. De Moniteur behelst heden de benoeming van zeven kommandanten voor even zoo vele marineschepen, twee stoomkorvetten, een schroefstoomtransportschip, een stoomjagt, twee kotters en een zeil-transportschip.

De hertog van Belluna, die den hertog van Cadore vervangt als eersten secretaris bij de Fransche ambassade te Rome, is, naar men mij verzekert, een verklaard tegenstander van de wereldlijke heerschappij van den Paus.

Er blijft in Parijs nog altijd sprake van ministeriële wijzigingen, alsof deze ten onzent den minsten invloed zouden kunnen uitoefenen op den gang van zaken. Men blijft spreken over de vervanging van den heer Thouvenel door den heer Drouyn de Lhuys, maar ik acht zulks niet waarschijnlijk, en voorts over aftreding van graaf de Persigny, als wiens opvolger men noemt het lid van den Senaat Pietri, maar eigenlijk komt mij ook dat van weinig gewigt voor, zelfs al wierd het bevestigd.

De heer de Flers heeft zijn ontslag ingediend als raadsheer in het Cour des comptes, bij een brief aan den eersten voorzitter, den heer Barthe, welke door het Journal des Débats wordt openbaar gemaakt. Daarin zegt hij o. a.: „Het is niet zonder levendig smartgevoel, dat ik afscheid neem van voormalige ambtgenooten, met welke ik gedurende omstreeks dertig jaren door naauwe vriendschapsbanden verbonden was. Ik wensch uwe vergadering de treurige noodzakelijkheid te besparen, om te beraadslagen over den regtskundigen toestand, waarin zich een harer leden bevindt, die door eene politieke veroordeeling is getroffen. Het door mij genomen ontslag moge alzoo worden aangemerkt als het laatste bewijs mijner gehechtheid aan mijne collega's." De heer de Flers voegt er bij, dat zijn geweten hem in geenerlei opzigt beschuldigt.

Over het Fransch-Zwitsersche geschil ten aanzien van het Dappendal behelst het Journal des Débats eene beschouwing, welke zoo door hare inrigting als door de handteekening van den secretaris der redactie, die er onder geplaatst is, eene eigenaardige beteekenis erlangt. Na betoogd te hebben dat Frankrijks regt op dat dal, duidelijk erkend bij de tractaten van 1815, even openlijk is bevestigd door de verklaringen der Mogendheden, welke die stukken onderteekenden, en door een ongestoord bezit, komt het Journal des Débats tot de conclusie dat Frankrijk eenvoudig het Dappendal in bezit nemen, en na dat *fait accompli* afwachten moet, welke onderhandelingen daarop zouden volgen.

De heer Limayrac, een der redacteurs van Le Constitutionnel, heeft zich de moeite getroost om na te gaan, welke kosten Frankrijk sedert 1849 heeft besteed aan de bezetting te Rome, en is tot het ontzettende bedrag gekomen van 128 millioen francs. Hoogst waarschijnlijk zijn deze cijfers echter nog iets beneden de werkelijkheid. Als het nu Frankrijks streven is geweest om den Paus te beschermen tegen de revolutie, hoewel over het algemeen die zorg moet worden overgelaten aan de Souvereinen zelven, dan mag men zich toch bij het hooren van zulke enorme cijfers wel afvragen, of het geneesmiddel voor de Pauselijke magt niet erger is dan de kwaal? De Fransche bezetting heeft intusschen niet kunnen beletten, dat de Italianen zich meer en meer verwijderen van het Pausdom.

— Men zegt dat het gisteren avond in de zaal der Opera alhier gegeven liefdadigheidsfeest, hetwelk zeer schitterend was, 60,000 francs heeft opgebragt.

— Volgens het dagblad La Patrie hebben de leden van het congres, die zich reeds in Washington bevinden en bijna de helft der vergadering uitmaken, eenparig besloten de opligting der Zuidelijke commissarissen als eene wettige daad te beschouwen. (?)

— Om aan de leden der Oppositie voldoening te geven, heeft de Spaansche Regering het overige der stukken, op de onderhandelingen met Marokko en de Republiek Venezuela betrekkelijk, aan het Congres medegedeeld.

BELGIË.

Brussel *7 december.* — Nog altijd duren de beraadslagingen over het adres van antwoord op de troonrede bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers voort. Heden liepen zij hoofdzakelijk over het beginsel dat bezittingen, welke bestemd zijn tot bestrijding der studie-kosten en van die voor de uitwendige eeredienst, niet behooren tot de „geestelijke goederen", maar dat het burgerlijk bestuur verantwoordelijk is tegenover de leeken betrekkelijk haar beheer.

De rapporteur der commissie, die zich met het ont-

f 15¾ a *f* 16. — *Oliezaden.* Nieuw Berdians Lijnzaad *f* 15⅝; Deensch Koolzaad *f* 17¼. — *Hop.* Aalst 1861 fr. 105. — *Potasch* hooger, New-York 1a *f* 19½ a *f* 20; Russ. *f* 17. — *Terpentijn.* Fransche *f* 35.

HAVRE 5 December.

Katoen. Verkoopen gisteren ca. 1000 b. Heden, ofschoon tot 3 ure de verkoopen slechts 660 b. bedroegen, is de stemming williger en voor laag New-Orleans werd fr. 130 betaald, zijnde fr. 5 boven gisteren. — *Suiker.* Havana n.° 12 fr. 32 entr. — *Huiden.* B.-A. gedr. fr. 125; gez. Saladeros Koe- fr. 68; gedr. La Plata Paarden- fr. 8¾. — *Asschen.* Amerik. Paarl- fr. 42½. Pot- Casar fr. 37½. — *Salpeter* willig, inlandsche fr. 49. — *Granen* met meerdere vraag, roode Amerik. Tarwe fr. 64 a 68; Winter fr. 70 a 72 cons. Meel. New-York extra fr. 33 entr.

HAVRE 6 December.

Katoen met geringe vraag, doch prijzen weder fr. 4 hooger dan gisteren. Laag New-Orleans bedong fr. 134. Men noteert:

	z. laag.	laag.	z. ord.	ord.	g. ord.	P.C.
New-Orleans	124	134	141	144	147	151
Mobile	124	133	139	142	—	—
Georgia	123	131	137	140	—	—

Voorraad 151,930 b.

Koffij. Haiti Port au Prince fr. 90 entr. — *Suiker* flaauw, Havana n.° 12 fr. 32. — *Huiden* met goede vraag; gedr. M.-V. fr. 120 a 122½, gez. Saladeros Ossen- fr. 73. — *Potasch* willig, Amerik. 1a fr. 43. — *Salpeter* willig, inland. fr. 52½. — *Campêchehout.* Haiti van de Kaap fr. 9. — *Granen* met eenige vraag, roode Amerik. Tarwe fr. 64 a 69, Winter dito fr. 71½ cons. — *Meel.* New-York extra fr. 37 entr.

HAMBURG 7 December.

Koffij. Verkocht 3500 b. Rio loco tot 5¾, 6 sch. — *Katoen* zonder handel. — *Salpeter.* Chili meer gevraagd en vast op 10½ m. gehouden; Oost-Indische niet meer tot 32 m. te koopen. — *Raapolie* loco en per Dec. 27, per Mei 26.14 a 26.12. — *Granen.* Tarwe in loco vast doch stil; van het buitenland op de laatste prijzen gehouden, doch mede zeer stil. Rogge in loco stil; van Koningsb. 80 ℔ per voorjaar 92/93 rth. bco. gevraagd; van Dantzig per Mei 92, doch zonder eenigen handel.

NEW-YORK 23 November.

Katoen met goede vraag ¼ c. hooger. Verkoopen 4500 b. Men noteert:

	Upland.	Florida.	Mobile.	N. O. & T.
ordinary	20¾	20¾	20¾	20¾
good ord.	22¼	22¼	22¼	22¼
middling	24½	24½	24½	24⅝
good middl.	24¾	25	25¼	25¾
midd. fair	26	26	26½	26½

Asschen. Pot- en Paarl- $ 5.50. — *Was.* Gele Western 32 c. — *Cacao.* Guayaquil 11 c. entr. — *Koffij* vast; Rio 13 a 15½ c. entr., Java 21½ c. — *Koper.* Minnesota 22 a 22¼ c. — *Verwhout.* Jamaica $ 16¼. — *Meel* met goede vraag voor State en Western, doch prijzen 5 a 10 c. lager; State superfine $ 5.40 a 5.50. — *Granen.* Tarwe flaauw; Chicago voorjaar $ 1.24 a 1.26, roode Winter Western $ 1.31 a 1.37. — *Huiden* als voren. — *Hop* prijshoudend 14 a 21 c. — *Terpentijn* belangrijk hooger, men noteert $ 1.47½ a 1.50. — *Harst.* Bruine hooger $ 5.44 a 5.50. — *Reuzel* flaauw 8¼ a 9½ c. — *Rijst* vast. — *Suiker* stil. — *Talk* flaauw 9¼ a 9½ c. — *Tin.* Banca 30½ c. — *Tabak* vast; Kentucky 8½ a 13¼ c., Seedleaf 7½ a 9 c. — *Vrachten* vast tot de laatste notering. — *Wissel* op Londen 107¾ a 108¾, Amsterdam 40⅝ a 40¾.

Advertentiën.

Bevallen van een ZOON *LOUISE DIMIER*, Echtgenoot van A. RÉVILLE.
Rotterdam
7 *December* 1861.

Heden ontvingen wij het treurig berigt van het overlijden van onze geliefde Behuwdmoeder en Moeder, Mevr. de Wed. BIJSTERUS HEEMSKERK, geb. TEN CATE, te *Amsterdam*.
Rotterdam
8 *December* 1861.
C. W. VAN DER POT.
J. J. VAN DER POT.
HEEMSKERK.
Eenige en algemeene kennisgeving.

Heden overleed, ten mijnen Huize, na een langdurig en smartelijk lijden, mijn geliefde Neef ROBERT HERMAN JULIUS SCHUCHHARD, in leven *Koopvaardij-Kapitein*, in den jeugdigen leeftijd van 32 jaren en 6 maanden, diep betreurd door zijne Moeder, Broeders en verdere Betrekkingen.
Alblasserdam
8 *December* 1861.
F. W. E. SCHUCHARD.

In den avond van den 7 dezer overleed, tot mijne diepe droefheid, mijn geliefde Echtgenoot LEENDERT KUIPER, in leven *gepensioneerd Veldwachter van Zuidland*, in den ouderdom van ruim 82 jaren.
LUCR. KUIPER,
geb. SCHEPERS.
Eenige en algemeene kennisgeving.
Verzoeke van Brieven van rouwbeklag verschoond te blijven.

Voor de deelneming, ons betoond bij het overlijden van onzen geliefden Broeder en Behuwdbroeder, Dr. J. VAN DER STRAAL, betuigen wij den hartelijksten dank.
M. VAN DER STRAAL.
H. VAN DER STRAAL.
C. L. VAN DER STRAAL.
N. VAN DER STRAAL.
Wed. W. J. SCHELLINK,
geb. DE VOOGD.

COMMISSARISSEN tot de **Spijsuitdeeling**, bereid zijnde om gedurende den naderenden Winter zich te belasten met het doen **bereiden en uitdeelen** van warme en voedzame **SPIJS** aan de behoeftige Ingezetenen, zullen te dien einde
INTEEKENING-BILJETTEN
rondzenden. De tijd der Uitdeeling voor dit saizoen is bepaald op twaalf achtereenvolgende Weken en de Prijs vastgesteld op **f 2.50** per Portie, driemaal in de Week uit te deelen, waarmede zal worden aangevangen op Maandag 6 Januarij 1862.
Commissarissen vertrouwen ook ditmaal in hunne hoop op ruime deelneming niet te zullen worden teleurgesteld.
D. BLANKENHEYM.
J. J. TAVENRAAT.
W. A. VAN DER WENS.
A. C. DALEN.
G. A. BLANKENHEYM.
J. P. THOOFT C. Jz.
C. E. VIRULY.
H. J. BURGER.
J. VAN OVERZEE.
G. H. MEES.
Rotterdam
6 *December* 1861.

De ***Eerste*** der **Vier Spreekbeurten** door den Heer ***J. J CREMER***, van 's Hage, dezen Winter alhier in de Zaal der Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen* te houden, zal plaats hebben op **Donderdag den 12 December a. s**, des avonds ten 7½ ure precies, en bestaan in het Voordragen der
BETUWSCHE NOVELLE
het Blinkende Hoantjen.
Voor zooverre de plaats zulks toelaat, zullen er voor het bijwonen dier Voordragt afzonderlijke Toegang-Billetten, ad *f* 1.25, bij de Boekhandelaren M. J. MENSING, Hoogstraat, 5/386, en VERBRUGGEN & VAN DUYM, Hoofdsteeg, van heden af verkrijgbaar zijn.

HULPONDERWIJZERS,

in aanmerking wenschende te komen voor die Betrekking aan de **ARMENSCHOLEN** te ***Rotterdam***, waaraan eene Jaarwedde verbonden is van ***f* 300,** worden uitgenoodigd, onder overlegging der bij de Wet gevorderde bescheiden, zich op Dingsdag den zeventienden December 1861, des middags ten 12 ure, in Persoon aan te melden aan het Bureau van het Burgerlijk Armbestuur, in het Oude Mannenhuis.
De Commissie voor het Burgerlijk Armbestuur,
C. H. VAN DER LOOY, *Voorzitter.*
J. W. MUNTZ, *Secretaris.*

Ligt in Lading
NAAR
BATAVIA,
voor Goederen en Passagiers,
het nieuw gebouwde, gekoperde Nederlandsche
CLIPPER-FREGATSCHIP
ORANJE NASSAU,
Kapt. **G. Strang van Hees,**
opzettelijk voor snelle zeilage gebouwd en voor den overvoer van 1e en 2e Klasse Passagiers met alle gewenschte Gemakken, ruime en luchtige Hutten ingerigt, voerende eenen geëxamineerden Scheepsdoctor en voorzien van eene melkgevende Koe.
VERTREKT 20 DECEMBER.
Adres bij de Cargadoors P. A. VAN ES & Co., te Rotterdam; COLGAARDT & BRUINIER, te Amsterdam, en DE GROOT, ROELANTS & Co., te Schiedam.

ROTTERDAM-HAVRE.
Voor Passagiers en Goederen.
Het Stoomschip ***Ary Scheffer***, Kapit. DAY, vertrekt **Vrijdag 13 dezer.**
Deze Dienst is in DIRECTE VERBINDING met de Packet-schepen van **Havre** naar **New-York** en **New-Orleans.**
Adres bij KUYPER, VAN DAM & SMEER, Rotterdam.

SCREW STEAM SHIPPING COMPANY.
Wekelijksche Dienst
TUSSCHEN
ROTTERDAM en LONDEN,
voor GOEDEREN en VEE.
Het Engelsch Schroefstoomschip
Earl of Auckland,
Kapitein WILLIAM W. APPLETON,
vertrekt **Dingsdag Avond 10 December.**
Adres bij de Agenten G. LEVINGSTON & ZOON en J. A. HOUWENS, te Rotterdam, en W. H. CAREY & SON, 34 Mark Lane, Londen.

ROTTERDAM—GRANGEMOUTH,
in directe verbinding met **GLASGOW,**
door het Forth- en Clyde-Kanaal.
Het Stoomschip **LOUISE,** Kapitein **P. J. van der Grient,** zal van hier naar GRANGEMOUTH vertrekken ZATURDAG 14 December, des morgens vroeg.
Adres bij *D. BURGER & ZOON.*

ROTTERDAM—NEWCASTLE.
Voor Passagiers en Goederen.
De Stoomboot **LORD RAGLAN,** Kapitein **John Hart,** vertrekt van hier naar NEWCASTLE VRIJDAG 13 December, des morg. vroeg.
Adres bij *D. BURGER & ZOON.*

STOOMVAART-VEREENIGING DE MAAS.
Het Stoomschip RHONE, Kapitein *W. J. Wilkens,*
vertrekt ***15 December*** naar
MARSEILLE, GENUA, LIVORNO, NAPELS, MESSINA EN PALERMO.
Het Stoomschip CORNELIA, Kapitein *J. J. Muntendam,*
vertrekt ***24 December*** naar
GIBRALTAR, VENETIE en TRIEST.
Genoemd Stoomschip zal ook, bij genoegzame hoeveelheid, Goederen laden voor *CORFU* en *ANCONA*.
Het Stoomschip PIONEER, Kapitein *Ph. Hillman,*
vertrekt ***Woensdag 11 December*** naar
PLYMOUTH, BRISTOL en CARDIFF.
Adres JOHs. OOMS Ez. & Co. — BOUTMY & Co.

De BONBONS DUVIGNAU
zijn het beste geneesmiddel tegen *verstoppingen, gal, slijm,* enz. enz. Zij doen den eetlust terugkeeren, maken de spijsvertering gemakkelijk, en vervangen met het beste gevolg de *purgeer-middelen, welker hevige werking dikwerf schadelijk is.* Verkrijgbaar te PARIJS, rue de Richelieu, 57. Depôts: te ROTTERDAM, bij den Heer *van Santen Kolff,* Apotheker, en te AMSTERDAM, bij den Heer *van Meurs,* Apotheker.

Gerd. Duuring, A. C. Dalen, A. van Binsbergen, J. Kolff, J. F. Sauerbier, Leonard L. Jacobson, J. Sinderam, L. J. Plemp van Duiveland, F. W. Eckstein, J. G. van den Abeelen, G. Elink Schuurman, Joseph Jacobson, Leonard J. Plemp van Duiveland, Gerd. Sauerbier, C. M. F. Kolff, Leonard Jacobson Jr. en *A. C. Dalen Jr.*, Makelaars te Rotterdam, zullen op MORGEN den 11 December 1861, des voormiddags ten 11 ure, in het Huis der Notarissen, aan de Gelderschekade, Veilen:
1126/4 en **159/12 Kisten**
CONGO THEE,
aangevoerd van Foo-chow-Foo per de Schepen *Veronica* en *Beemah.*

Onmiddellijk na afloop der Veiling van **1126/4** en **159/12** Kisten **Congo Thee**, op MORGEN 11 December 1861, in het NOTARISHUIS, aan de Gelderschekade, zullen nog door dezelfde Makelaars worden Geveild:
100/8 Kisten CONGO THEE.

Openbare Vrijwillige VERKOOPING.
De Notarissen *VAN DER HOOP en REEPMAKER,* residerende te Rotterdam, als last hebbende van hunne Principalen, zijn voornemens om op MORGEN den 11 December 1861, des namiddags ten 5 ure, in het Notarishuis aldaar, in het openbaar te Veilen en te Verkoopen:

N.° 1. Een gunstig gesitueerd **HUIS**, ingerigt tot **Tapperij**, en **ERVE**, staande en gelegen aan de westzijde van de Pottebakkersteeg te Rotterdam, wijk 1, n.° 186, Kadaster sectie G, n.° 942, groot 35 Ellen.
Grondbelasting over 1861 *f* 22.06.
Dadelijk te aanvaarden.

N.° 2. Een **PAND**, bestaande in Twee PAKHUIZEN, BOVENWONINGEN en **ERVE**, met **mede eigendom** in eene OPEN PLAATS met POMP en een Overdekten GANG, genaamd **de Heerengang**, staande en gelegen en met gezegden Gang uitkomende aan het westeinde van de Boompjes, tusschen den Tarwenakker en de Pottebakkersteeg, te Rotterdam, wijk 1 (ongenommerd), Kadaster sectie G, ns. 948 en 950, te zamen groot 41 Ellen, en de Gang, n.° 952, groot 25 Ellen.
Grondbelasting over 1861 *f* 22.60.
Verhuurd per week: de twee Pakhuizen en twee Bovenwoningen elk a *f* 1.30 en een Benedenwoning a *f* 1, makende te zamen *f* 322.40 's jaars.

N.° 3. Een **PAND**, bestaande in eene BENEDEN- en eene BOVENWONING, en **ERVE**, staande en gelegen aan de Plaats en **mede eigendom** hebbende in de PLAATS, GANG en POMP, als het Perceel N.° 2, wijk 1 (ongenommerd), Kadaster sectie G, n.° 951, groot 77 Ellen.
Grondbelasting over 1861 *f* 13.50.
Verhuurd: de Beneden- en Bovenwoningen elk a *f* 1.30 per week, is *f* 135.20 per jaar.

Nadere inlichtingen zijn te bekomen ten Kantore van de genoemde Notarissen en de te veilen Percelen kunnen nog HEDEN en MORGEN worden bezigtigd, mits men voorzien zij van een Permissie-biljet, daartoe door de gemelde Notarissen af te geven.

Een HUIS,
in de Pottebakkersteeg, in de Boompjes, ***tot Afbraak TE KOOP***, wijk 1, n.° 185, en aldaar te bevragen.

Openbare Verkooping.
De Notarissen *BURGER & SCHADEE*, residerende te Rotterdam, als last hebbende van hunnen Principaal, zijn voornemens om op MORGEN den 11 December 1861, des namiddags ten 5 ure, in het Notarishuis aldaar, in het openbaar te Veilen en in 18den daaraanvolgende, ter zelfder plaatse en ure, te Verkoopen:
Den OPSTAL
van eene **PHOTOGEEN-FABRIEK,** staande op het eiland Fijenoord, gemeente IJsselmonde, op den Grond toebehoorende aan de gemeente Rotterdam, en op den Perceelsgewijzen Kadastralen Legger van IJsselmonde voorkomende in sectie A, n.° 658.
Breeder bij Billetten omschreven.
Te aanvaarden 1 Januarij 1862 bij de betaling der Kooppenningen.
Belast wegens regt van Opstal ten behoeve van de gemeente Rotterdam met eene jaarlijksche som van *f* 100, welk regt van Opstal eindigt 3 Maart 1864.
Nadere informatiën te bekomen ten Kantore van de genoemde Notarissen, aan de Gelderschekade, wijk 2, n.° 48, te Rotterdam, terwijl het te Veilene nog HEDEN en MORGEN voor een ieder is te zien.

Openbare Verkooping,
op Woensdag den 11 December 1861, des voormiddags ten 10 ure, op de Bouwmanswoning „*Zeeuwlust*", aan 's Gravenweg, in de gemeente Cappelle op d'IJssel, ten overstaan van den aldaar residerenden Notaris *D. C. KLEY*, van:
HUISRAAD, MEUBELEN en INBOEDEL, GOUDEN en ZILVEREN WERKEN, 6 BEDDEN met TOEBEHOOREN, BED- en TAFELLINNEN, WOLLEN en KATOENEN DEKENS, eene KALFDRAGENDE KOE, eene Partij BRANDHOUT en TURF.

Gerd. Duuring, A. C. Dalen, A. van Binsbergen, J. Kolff, J. F. Sauerbier, Leonard L. Jacobson, J. Sinderam, L. J. Plemp van Duiveland, F. W. Eckstein, J. T. Witkamp, J. G. van den Abeelen, G. Elink Schuurman, Joseph Jacobson, Leonard J. Plemp van Duiveland, Gerard Sauerbier, W. Witkamp, C. M. F. Kolff, Leonard Jacobson Jr. en *A. C. Dalen* Jr., Makelaars te Rotterdam, zijn van meening, als last hebbende van hunne Meesters, op Woensdag den 18 December 1861, des voormiddags ten 11 ure, in het Huis der Notarissen, aan de Gelderschekade, te Verkoopen:
2014 Balen JAVA RIJST en 13 ledige BALEN,
allen meerder en minder verscht door Zeewater beschadigd, aangebragt van **Batavia** per de Schepen *Huydecoper en Buitenzorg.*

Openbare Vrijwillige VERKOOPING
De Notaris Mr. *CAROLUS ANTONIUS KERCKHOFF,* residerende te Rotterdam, last hebbende van zijnen Principaal, die daartoe authoriseerd bij Vonnis van de Arrondissements Regtbank te Rotterdam, is van meening op M... den 11 December 1861, des namiddags ten ... in het Notarishuis te Rotterdam, in het o... te Veilen en te Verkoopen:
Een hecht en sterk
HUIS,
ingerigt tot ***Winkelhuis*** en zes BO... WONINGEN, en **ERVE,** te Rotterdam, de zuidzijde van de Zijl, tusschen de Keizer... het Hang, wijk C/2, ns. 251/389, Kadaster ... n.° 447.
Grondbelasting *f* 51.11. Verhuurd (volgens ... cificatie op het Aanplakbillet) in zeven P... voor *f* 577.80 's jaars.
Te *aanvaarden* 1 Februarij 1862 en te b... nog HEDEN en MORGEN. Nadere inform... bekomen ten Kantore van den voornoemden *VAN KERCKHOFF,* te Rotterdam, aan de ... haven, wijk 3, n.° 282.

Bij **H. A. KRAMERS,** alhier, is voorh...
LLOYD'S
Military Map and Gazet...
of the Southern State...
Prijs *f* 1.30.

Bij VERBRUGGEN & VAN DUYM, te Rot... wordt **uitgegeven** van
Dr. J. J. VAN OOSTERZ...
VARIA.
VERSPREIDE GESCHRIFTE...
(Ook onder den titel van **REDEVOERIN... VERHANDELINGEN** en **VERSPR... GESCHRIFTEN.** TWEEDE BUNDEL.)
423 pag. gr. 8.° Prijs ingen. *f* **3.75,** gebonden ...
INHOUD: I. Iets over Da Costa. — II. Di... genie, eene Schillerstudie. — III. De Vrien... van Christus in het graf, eene Schefferstu... IV. De Groote Kerk te Rotterdam. — ... Ruïnen van Tyrus. — VI. Een Papieren Noo... de Gustaaf-Adolf-Vereeniging aanbevolen. ... Éène uit Duizend. — VIII. Een Christelijk ... lijk. — IX. Het verlorene gezocht. — X. I... de methode der gewijde welsprekendheid. ... Vertaalde Poëzy. — XII. Uit de Reisporte... 1. Bazel. 2. Norderney. 3. Berlijn. 4. Ge... La Torre.
Voor de Bezitters der vroeger uitgegevene ... II, VI, zijn de overige 9 Stukken **afzonde...** te bekomen, met Voorwerk en Omslag ter ... tering à *f* **2.25.**

MOZES.
TWAALF LEERREDENE...
TWEEDE DRUK.
392 pag. gr. 8.° Prijs ingen. *f* **3,** gebonden *f* ...
HETZELFDE BOEK: **VOLKSUITGA...**
Prijs *f* **1.90.**

CHRISTOLOGIE
Onderzoek naar den Persoon en werk des Verlossers.
Een Handboek voor Christenen, die weten in wien zij gelooven.
Drie Deelen compleet, te zamen 1660 pag. ...
Prijs ingenaaid .... *f* 15...
Gebonden in 3 verg. zwart linnen banden - 17...
Het **Algemeen Overzigt,** aanwijzende de ... langrijken Inhoud van dit geheel oorspro... Werk, is op verlangen, ***gratis*** te bekomen.

Bij Dezelfden is mede onlangs **verschenen**
Geschiedenis der Christeli...
Godsdienst en Kerk,
door Dr. A. NEANDER.
Uit het Hoogduitsch vertaald door
W. C. MAUVE.
Negen Deelen, met **Algemeenen Bladw...**
Compleet *f* **40.80.**

Geschiedenis der Hervorm...
in de XVIde Eeuw,
door Dr. J. H. MERLE D'AUBIG...
TWEEDE DRUK.
Op nieuw uit het Engelsch vertaald door
J. OUDIJK VAN PUTTE...
Vijf Deelen. Royal 8.° Prijs *f* **24.**
De Exx. die men vóór het einde dezes Jaa... stelt, zullen nog voor den Inteekenprijs *f* 15 ... leverd worden. De Prijs van den Eersten Dru... bij Inteekening ***f* 31.25.**

Rotterdamsche Schouwbu...
Directie: ***J. Ed. de Vries.***
WOENSDAG 11 DECEMBER 1861:
BEETHOVEN'S
FIDELIO,
groote Opera in twee Bedrijven (drie Afdeeli...
Aanvang ten 7¾ ure pre...

VERTREK der SPOORTREINEN.
Hollandsche Spoorweg.
Van Rott. naar Amsterdam: 7.25, 11.40, 3.25, ...
„ „ alleen n. 's Hage: 9.45, 5.30, ...
„ Amst. naar Rotterdam: 8.30, 11.25, 4.30, ...
„ 's Hage „ „ 8.30, 10.41, 1.30, 4.13, 6.43, ...
Aankomst te Rotterd.: 9.15, 11.30, 2.15, 5, 7.30, 8.45, ...
Vertrek van: **Rijn-Spoorweg.**
Rott.: 6.55, 9.50, 12.25 (expr.tr.), 2.10 (werkd.), 5.55, ...
Amst.: 7.25, 10.25, 12.30 (expr.tr.), 4.30 (werkd.) 6.35, ...
Arnh.: 6.30, 9.37, 11.55 (expr. tr.), 1, 5.55.
Utr. n. Rott.: 6.10, 8.40, 11.40, 1.15 (exp.tr), 5.35 (werkd.), ...
Goud. n. Rott.: 7.30, 9.20. 12.44, 1.53 (exp.tr), 6.27 (wkd), ...
Aank. te Rott: 8.15, 9.55, 1.15, 2.15 (exp.tr.), 7.05 (wkd), ...

Gedrukt en uitgegeven bij
G. en C. A. van Reyn,
te Rotterdam.

IJVOEGSEL,

behoorende tot de

TERDAMSCHE COURANT

VAN

NGSDAG 10 December 1861, N°. 294.

KENNISGEVING.

GEMEESTER en WETHOUDERS van ROTTERDAM bij deze ter kennis der ingezetenen, dat de sie, die in vorige jaren wel op zich heeft willen om aan de behoeftige klasse der burgerij gedurende tersaizoen een versterkend en verwarmend voedsel reiken, zich wederom even edelmoedig en belanbereid heeft verklaard, om ook gedurende den nden winter zich met die *Spijsuitdeeling* aan de onder hunne medeburgers te belasten, ingeval zij ime en genoegzame inschrijvingen hiertoe wederom t zal worden gesteld, tot welk einde de biljetten schrijving aan de huizen der inwoners zullen worden bragt en binnen eenige dagen weder zullen worden ald.

gemeester en Wethouders achten het onnoodig om uttige en heilzame van eenen maatregel, door de vinding sedert lang genoegzaam gestaafd, bij deze te en, maar vertrouwen dat ook nu weder de meer e ingezetenen, gedreven door dankbaarheid voor n zij zelven mogen genieten en door liefde voor asten, zich evenzeer als te voren zullen beijveren an het hunne, door onbekrompene inschrijvingen, unne minvermogende medeburgers mede te deelen.

otterdam den 6 December 1861.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,

de Secretaris, NIERSTRASZ. *de Burgemeester,* J. F. HOFFMAN.

EMEENTERAAD

VAN

ROTTERDAM.

Avond-Zitting van Maandag 9 December.

ze tegen half zeven ure belegde vergadering kon ten ruim half acht ure door den heer Burgeter worden geopend, aangezien eerst toen een end getal leden tegenwoordig was, terwijl later enkele leden ter vergadering kwamen, zoodat de g door 24 leden bijgewoond werd; geheel afbleven de heeren *Blankenheym*, *Hoynck van ndrecht*, *van der Kun*, *Milders*, *Prins*, *van kevorsel*, *Sander*, *van Stolk*, *Viruly*, *Visser*, *F. Vollenhoven* en *van Wageninge*.

adat de notulen der vorige vergadering gelezen oedgekeurd waren, deelde de Voorzitter mede, de volgende stukken waren ingekomen:

, van den heer mr. *R. F. Bijleveld* berigt, dat bereid is de benoeming aan te nemen tot lid in commissie van bestuur over de tusschen- en burgerlen, welke mededeeling voor kennisgeving werd genomen.

; van de commissie van bestuur voor het Kranksigengesticht eene voordragt tot benoeming van lid dier commissie uit de burgerij; die voordragt ond uit de heeren *R. W. Besier* en *H. de Bie* werd tot de volgende vergadering ter visie van de en gelegd.

En 3°, van de commissie voor het burgerlijk Armtuur mededeeling, dat de tijd, waarvoor de heer *Dekker* benoemd is tot heelmeester bij dat Armtuur, weldra verstreken zal zijn, en eene voordragt twee personen om daaruit tot eene nieuwe beming over te gaan; die voordragt bestond uit de ren *E. Dekker* en *M. G. Neurdenburg* en werd de tot de volgende vergadering ter visie gelegd n de leden.

Na de mededeeling van de ingekomen stukken rden de beraadslagingen hervat over de conceptorwaarden tot verkoop van gronden aan het euwewerk. De nog ter behandeling overgebleven tikelen werden achtereenvolgens goedgekeurd, waarbij kele nog geringe wijziging ondergingen, terwijl de este artikelen tot volstrekt geene en de overige t slechts geringe discussie aanleiding gaven.

Daarop kwam in behandeling de missive van de Kamer van koophandel en fabrieken, betrekkelijk besloten aanhechting van de bleek aan het Park, waarbij de Kamer er op aandrong geen uitvoering n dat plan te geven. — De heer *Blom* trad op tot strijding van de missive der Kamer van koophanl, welke, zijns oordeels, van een erroneus denkeeld was uitgegaan, namelijk dat de volvoering van aanhechting der bleek aan het Park evenveel geld n kosten als de uitvoering van het plan tot doorekking der Berghaven. Naar de meening des sprekers ou het eerste echter slechts eene betrekkelijk geringe m kosten en het tweede wel twintig malen zooveel, terwijl het bovendien in de eerste jaren nog wel niet noodig zou worden. Hij wenschte dus, dat men geen gevolg zou geven aan het verlangen der Kamer van koophandel, maar persisteren bij het genomen besluit. — De heer *Plate* ondersteunde daarentegen het gevoelen der Kamer van koophandel, en in denzelfden geest sprak later de heer *Ledeboer*; zij wilden de nuttelooze uitgave van *ƒ* 27,000 voorkomen, daar het Park reeds voldoende wandeling opleverde en de Berghaven met het plan was daargesteld, om later doorgetrokken te worden. — De *Voorzitter* merkte op, dat daartoe nooit een bepaald besluit genomen was; dat het primitieve plan geweest was de Berghaven naar Delfshaven door te trekken, wat echter door den aanleg van het Park vervallen was. Voor het genoegen der burgerij meende hij dat uitvoering moest worden gegeven aan het plan tot voltooijing van het Park, en hij hoopte dat de vooruitgang van Rotterdam in die mate zou zijn, dat later grootere plannen ten uitvoer gelegd zouden moeten worden dan het eenvoudig doortrekken der Berghaven tot aan de Maas. — De heer *Pincoffs* kwam op tegen de uitdrukking, dat de *ƒ* 27,000 voor de voltooijing van het Park weggeworpen zouden zijn; hij vond zulks eene te sterke uitdrukking voor eene uitgave, waartoe de Raad had besloten. Al wierd later tot het doortrekken der Berghaven besloten, dan zouden de *ƒ* 27,000 nog niet weggeworpen zijn, daar men inmiddels genot van de wandeling had gehad. — De heer *Blom* deed nu uitkomen, dat geen sprake was van eene uitgave van *ƒ* 27,000, doch slechts van *ƒ* 10,000, waartegen aangevoerd werd, dat men het genot zou missen van de interest van een kapitaal van *ƒ* 17,000, behalve de nu uit te geven som van *ƒ* 10,000, zoodat het wel degelijk eene uitgave van *ƒ* 27,000 gold, en het wederantwoord was, dat men bij het doortrekken der Berghaven het genot van die interest evenzeer missen zou. — Verder werd nog de wenschelijkheid betoogd, om een tweeden uitgang uit de Berghaven naar de Maas te maken, terwijl de heer *van Reesema* er op wees, om, wilde men meerdere uitbreiding der stad, het oog op Fijenoord te rigten en daar havens te maken, liever dan de stad als een lintworm langs de Maas uit te breiden. — Nadat de *Voorzitter* ten slotte nog had aangemerkt, dat het niet van de competentie der Kamer van koophandel was, om zich in te laten met het finantieel beheer der gemeente, werd in stemming gebragt, of men, naar aanleiding van de missive der Kamer, zou terugkomen op het eenmaal genomen besluit nopens de voltooijing van het Park, en met 19 tegen 5 stemmen werd besloten niet op dat besluit terug te komen; voor het terugkomen op het besluit stemden de heeren *Plate*, *van Oordt*, *Ledeboer* *Reuchlin* en *Offers*.

Verder werd nog beraadslaagd over het aanleggen van een weg langs de Eendragtslaan. — Door den heer *van Oordt* werd gevraagd, of daaruit geene meerdere kosten zouden voortvloeijen dan de som van *ƒ* 10,000, waarvan in het voorstel gewaagd werd, waarop de *Voorzitter* en de heer *J. van Vollenhoven* antwoordden, dat geene stellige verzekering kon worden gegeven, dat het werk niet zou tegenvallen, doch dat de begrooting met de meest mogelijke naauwkeurigheid was opgemaakt. Verder werd nog gewezen op het nut dat deze weg voor de gemeente zou opleveren. — De heer *van Reesema* erkende dat de zaak voor de gemeente hare nuttige zijde had, maar wees ook op de voordeelen daaraan voor de ingelanden der Eendragtslaan verbonden, waarom hij Burgemeester en Wethouders wilde uitnoodigen met deze te onderhandelen over den kosteloozen afstand van de gedeelten der laan benoodigd voor het doortrekken der straten, terwijl hij wijders in bedenking gaf een grindweg in stede van een straatweg aan te leggen. — De heer *Hoffmann* ondersteunde dit denkbeeld en wees nog op verschillende voordeelen van dezen weg, als het verbreeden van den Binnenweg en het uitsparen van twee bruggen, welke anders noodig zouden zijn. — Naar aanleiding van eenige door de heeren *Ledeboer* en *Plate* gedane vragen, verklaarde de heer *J. van Vollenhoven* vervolgens, dat de ingelanden volstrekt niet genegen zullen bevonden worden om ook land af te staan, daar zij dat land aan hunne tuinen willen trekken en dan huizen aan den weg bouwen. Een riool zal niet noodig wezen en behalve beplanting en verlichting zullen geene verdere onkosten veroorzaakt worden. — Ingevolge het voorstel van den heer *van Reesema* werden Burgemeester en Wethouders nu uitgenoodigd, met de ingelanden te onderhandelen over het maken van een grindweg, in stede van een straatweg, en over den kosteloozen afstand van de gedeelten laan benoodigd voor het doortrekken der straten naar den nieuwen Singel, waaromtrent dan later rapport aan den Raad zal worden gedaan.

Bij het vergevorderd uur werd de zitting hierop verdaagd tot donderdag aanstaande.

STATEN-GENERAAL.

Eerste Kamer.

Zitting van Maandag 9 December.

In deze zitting heeft de Voorzitter medegedeeld dat door de afdeelingen benoemd zijn tot voorzitters: de heeren *van Eysinga*, *van Nispen van Pannerden*, *van Rijckevorsel* en *Cost Jordens*, en tot ondervoorzitters de heeren *Huydecoper van Maarsseveen*, *van Heeckeren van Wassenaer*, *van Swinderen* en *Schimmelpenninck van der Oye*.

Voorts deelt de Voorzitter mede, dat benoemd zijn tot rapporteurs: 1°. voor de wetsontwerpen tot naturalisatie van F. Th. J. Hijmijer en 12 anderen, tot wijziging van hoofdstuk V der Staatsbegrooting voor 1860, tot verhooging van hetzelfde hoofdstuk voor 1861, tot verhooging van hoofdstuk III der Staatsbegrooting voor 1861, tot verhooging der begrooting van het fonds, voortspruitende uit koopprijzen van domeinen voor het dienstjaar 1860, en tot opheffing van het zoogenaamd collatie-regt, van wege den Staat uitgeoefend, de heeren *'t Hooft van Benthuizen*, *Blankenheim*, *de Vos van Steenwijk* en *Schimmelpenninck van der Oye*; — voor de ontwerpen tot vaststelling van de begrooting der uitgaven voor de Landsdrukkerij voor 1862, houdende bepalingen omtrent het beheer der gelden, bestemd voor den aanleg van Staatsspoorwegen, dienst 1860 en 1861, de heeren *Huydecoper van Maarsseveen*, *van Meeuwen*, *Hartzen* en *Schimmelpenninck van der Oye*, — en voor het wetsontwerp tot regeling der zamenstelling en bevoegdheid van den Raad van State de heeren *van Rhemen tot Rhemenshuizen*, *Sassen*, *van Beeck Vollenhoven* en *Cost Jordens*. — Is ingekomen eene brochure van den heer D. B. Adrian te Rotterdam, die in de boekerij zal worden geplaatst.

De Commissiën van Rapporteurs zijn gereed met hare verslagen over de volgende wetsontwerpen, als: 1°, begrooting van de algemeene Landsdrukkerij voor 1862; 2°, de naturalisatie van dertien personen; 3°, wijziging van hoofdstuk V der begrooting voor 1860; 4°, verhooging van hetzelfde hoofdstuk voor 1861; 5°, verhooging der begrooting voor het fonds, voortspruitende uit koopprijzen van domeinen voor 1860, en 6°. verhooging van hoofdstuk III der begrooting voor 1861. — Die verslagen zullen worden gedrukt en rondgedeeld, terwijl de beraadslagingen over die wetsontwerpen bepaald worden op aanst. donderdag, des middags ten 2 ure.

Eindelijk deelt de Voorzitter mede dat de Commissie tot de verzoekschriften voor het tegenwoordig Zittingjaar zal bestaan uit de heeren *Hartsen*, *Sassen*, *Harteveld*, *Taets van Amerongen* en *Cremers*.

Daarna wordt de Vergadering gescheiden.

Tweede Kamer.

Zitting van Maandag 9 December.

Is ingekomen de begrooting van *het pensioenfonds voor burgerlijke ambtenaren* voor het jaar 1862.

Nog is ingekomen eene kennisgeving van den heer *Heemskerk Bz.*, dat hij door overlijden zijner moeder verhinderd is in de eerste dagen aan de werkzaamheden der Kamer deel te nemen.

Aan de orde is de voortzetting der discussien over de

Staatsbegrooting voor 1862.

De Voorzitter deelt mede, dat door den heer *Blussé* een amendement is voorgesteld, om art. 77 te verminderen met *ƒ* 312,000, zijnde de kosten voor de verbetering der uitwatering van de Linge en het kanaal van Steenenhoek.

Daarna worden de beraadslagingen hervat over art. 73 (tractement van den Landsbouwmeester enz.) en het amendement om het tractement van dien titularis te doen vervallen.

De heer *Storm van 's Gravesande* is tegen het vervallen dier betrekking. Hij wenscht een Rijksbouwmeester te behouden, en meent dat voor die dienst evenmin de ambtenaren van den waterstaat als het korps ingenieurs konden worden bestemd. Achtte hij dus zulk een bouwmeester voortdurend noodig, en kon hij zich dus niet vereenigen met het amendement van den heer van Nispen, hij is toch aan den anderen kant van meening dat de wijze, waarop het onderwerp van het bouwen thans is geregeld, veel te wenschen overlaat. Vooral is er gebrek aan eenheid. Dat gebrek zou niet verholpen worden door hetgeen sommige leden wenschen, namelijk de creatie van een nieuw Ministerie van Openbare Werken. Bij de gestadige afwisseling van Ministeriën, zouden er op den duur niet altijd geschikte personen te vinden zijn. Liever zou hij het denkbeeld voorstaan van de benoeming eener commissie van deskundigen.

De heer *Delprat* verklaart zich evenzeer tegen het amendement. Hij gelooft dat de klagten overdreven zijn; meest alle openbare gebouwen vallen tegen. Hij wijst bijv. op het gebouw voor het Engelsche Parlement, dat ook niet aan de verwachting heeft beantwoord en vele feilen heeft. Het is dus niet zoo gemakkelijk aan alle eischen te voldoen, en dus, hij herhaalt het, zijn de klagten overdreven. De verwijten van den heer van der Linden, nopens de meerdere kosten voor het gebouw van koloniën, acht spreker niet gegrond, evenmin als die over het gebouw van den Hoogen Raad en het magazijn van geneesmiddelen. De beide eerste verhoogingen zijn betrekkelijk gering en het laatste gebouw heeft eene andere bestemming gekregen, waardoor dus meerdere kosten zijn veroorzaakt. Wat nu den stijl betreft, deze is verschillend en hangt af van smaak; maar de teekeningen waren door hooger hand goedgekeurd, en zoo de stijl niet bevalt, is dit dus niet alleen aan den bouwmeester te wijten. Ook spreker vindt de gebouwen voor koloniën en den Hoogen Raad niet fraai; hij had het eerste liever meer in overeenstemming met het gebouw voor het Rijksarchief of met het Mauritshuis gezien. Hij is het eens met den heer Storm van 's Gravesande, dat de bouwmeester niet alleen op zichzelve moet staan, maar zou goedvinden dat de plannen, door hem opgemaakt, ten toon werden gesteld.

De heer *van Nispen* verdedigt nader zijn amendement, en betoogt dat het nu, na drie jaren, duidelijk blijkt dat de proef ongelukkig is uitgevallen en tot schade van het Land heeft gestrekt.

De heer *van Bosse* ondersteunt het amendement. Dezelfde gronden tegen de betrekking van Landsbouwmeester heeft spreker reeds in 1856 uiteengezet en wilde toen reeds de bouwplannen voor het Rijk aan het onderzoek eener commissie onderworpen hebben. Zijne waarschuwing mogt niet baten, en nu hebben wij de gevolgen te betreuren. Hij zal nu niet uitwijden over die veel besproken gebouwen, maar zegt dat, kon de aanneming van het amendement eene stremming van de dienst ten gevolge hebben, hij daartoe niet zou medewerken. Dit is echter niet het geval. Spreker wijst onder anderen op het postkantoor te Amsterdam, onder toezigt van een ambtenaar van den waterstaat ontworpen. Op dat gebouw mag wel gewezen worden, alsook op andere belangrijke werken te Rotterdam, ook onder toezigt van ambtenaren voor den waterstaat daargesteld. Bij het Ministerie van finantien is nooit een afzonderlijk bouwmeester noodig geacht.

De heer *Wintgens* doet opmerken, dat de bouwmeester het slagtoffer zou worden van eene verkeerde handelwijze des Ministers. Hij toch betwijfelt of de schuld wel ligt bij den bouwmeester. Wat toch is er gebeurd? Voorleden jaar werd er in de Kamer gevraagd: „Zal dat alles aan één man worden overgelaten?" en de Min. antwoordde: „De Regering meent zich geheel op den Landsbouwmeester te moeten verlaten en wil geene meerdere deskundigen hooren; dat zou geheel onpractisch zijn," enz. Welnu, vraagt spreker, aan wie ligt nu de schuld, als die ambtenaar zijn eigen weg gevolgd is? De Min. heeft hem voorbedachtelijk geïsoleerd van alle kritiek en contrôle. Nu zou het niet billijk en regtvaardig zijn om hem het slagtoffer te doen worden van een toestand, die door de Regering zelve gewild is.

De heer *Dommer van Poldersveldt* meent dat wij leven in eene atmospheer van overdrijving, en daarom neemt hij niet alles zoo gaaf weg aan. Het is zoo, de proef is niet gelukkig uitgevallen, maar is ook niet goed genomen. Hij is het op dit punt geheel eens met de heeren van 's Gravesande en Delprat. Wat hem betreft, hij zegt, neemt niet den bouwmeester weg, want dan vervallen wij in 't vroegere euvel. Hij zegt dat de proef slecht *moest* uitvallen, want de Minister is geen deskundige en de bouwmeester was dus buiten alle contrôle. Overigens is de persoon van den bouwmeester een man van zooveel talent, dat hij hem niet in zijn werkkring ten nutte van het Land wil belemmeren.

De heer *Mackay* is ook tegen het amendement, omdat hij het te kras vindt; evenwel met één voorbehoud. Wie is hier de verantwoordelijke man? De bouwmeester is op de voordeeligste wijze uitgenoodigd om hier te komen, en kwam dus in het volste vertrouwen. Maar de Regering heeft hem al te veel vertrouwen geschonken, door zijne plannen niet aan andere deskundigen te onderwerpen. Dat is verkeerd, dat vestigt het monopolie van één talent, terwijl er vele andere deskundigen zijn.

De heer *Dommer* doet nog uitkomen dat hij niet gesproken heeft in 't belang van den persoon, maar van de zaak; de mislukte proef ligt niet aan den persoon.

De heer *Storm van 's Gravesande* stelt een amendement voor, dat z. i. niets praejudicieert, en strekt om het artikel aldus te lezen: „Jaarwedde en toelagen voor schrijfloonen en bureaukosten, en belooningen van *bouwmeesters*, opzigters en werklieden bij de Landsgebouwen te 's Gravenhage en te Amsterdam", met bepaling derzelfde som. Thans wordt er gesproken van *den* bouwmeester.

De heer *van Nispen* bestrijdt dit amendement, dat z. i. de zaak erger maakt.

De heer *van Bosse* doet opmerken, dat, als ten gevolge van dit amendement, de bediening vervalt, dan van toepassing wordt het besluit van 1849, nopens de wachtgelden. Anders zou hier de grootste onbillijkheid worden gepleegd. — Wat het amendement zelf betreft, dit heeft hem verschrikt. Er was tot dusver sprake van één bouwmeester, en het amendement spreekt reeds van *bouwmeesters*, en daaruit zou kunnen worden afgeleid, dat het de wensch der Kamer was, om nog meerdere bouwmeesters aan te stellen. Daar is hij tegen.

De heer *Storm van 's Gravesande* verdedigt nader zijn amendement,

De *Minister van Binnenlandsche Zaken* merkt op, dat verschillende sprekers te kennen hebben gegeven, dat zij den persoon van den bouwmeester wenschen te isoleren van de zaak. Hij vraagt of dit wel mogelijk is, of dat niet is eene *protestatio actui contrario*, want men heeft zijn titel en arbeid ter sprake gebragt, en dat kon ook niet anders. De man staat hoog aangeschreven wegens zijne uitstekende bekwaamheid en architectonische kennis, zoo als zeldzaam in Nederland wordt aangetroffen. Maar nu de resultaten?

a. Het gebouw voor het Departement van Koloniën. Ik behoef dat gebouw niet in bescherming te nemen, zegt de Min. Het was reeds in aanbouw bij mijne optreding, en de plannen voor het gebouw van den Hoogen Raad waren in gereedheid. De plannen voor het gebouw van Koloniën zijn aan het Departement van Koloniën onderworpen, waarmede het toenmalig Ministerie zich geheel vereenigd heeft. Zoo ook was het gesteld met het gebouw voor den Hoogen Raad. Wat nu het uitwendige betreft, den stijl, moet de Min. zeggen, dat de smaak verschillend is. Zij die het meeste afkeuren, zijn geen deskundigen. Er zijn buitenlandsche deskundigen geweest, die het werk integendeel zeer geroemd hebben. Daarom kan men niet zoo apodictisch zeggen: het deugt niet.

b. Het gebouw door den Hoogen Raad. Ja, dat bevalt niet, maar wat was hier het geval? Er werden allerlei eischen gedaan. De audientie-zaal moest gelijkvloers zijn; de griffie ook; het parket van den procureur-generaal insgelijks. Aan al die eischen moest de bouwmeester voldoen, en moge nu door dat alles de uitwendige vorm minder fraai zijn geworden, de schuld ligt niet aan den bouwmeester. Nu wil men den bouwmeester afschaffen. Ik geloof, zegt de Minister, dat dit onbillijk zoude zijn, maar buitendien wat wilt gij in de plaats daarvan? Dat antwoord is in de discussien niet gegeven. Daaromtrent heerscht veel verschil van meening. Sommigen willen die taak opdragen aan ambtenaren van den Waterstaat, maar ieder ingenieur is nog geen bouwkundige. Hoe verdienstelijk dus dat korps moge zijn, acht ik het toch niet bij uitnemendheid geschikt om zoodanige bouwkundige werken op te rigten. Maar al ware dat ook zoo, dan nog hebben wij geen genoegzaam aantal ambtenaren voor den Waterstaat. Er zou dus een nieuwe ambtenaar moeten worden aangewezen, en dan had men een bouwmeester onder een anderen naam. Bovendien zijn er vroeger ook klagten over het werk der ambtenaren van den Waterstaat vernomen.

Men heeft ook gesproken van eene commissie van deskundigen. Maar wil men dan een permanenten bouwkundigen Raad? Hoe zal men dien zamenstellen? De taak van dien Raad zal zijn veelomvattend en niet tot practische resultaten leiden. Wil men een Raad voor een speciaal geval? Maar als men dat wil, dan moet men toch een bouwmeester hebben, die zijne plannen aan den Raad onderwerpt. De Min. gelooft dus dat de bouwmeester blijven moet, dat men dien althans voor den oogenblik niet kan ontslaan. — Wat het amendement van den heer Storm van 's Gravesande betreft, hij begrijpt dit niet. Dat lid wil toch niet dat er partiële bouwmeesters worden aangesteld? De Min. neemt, in dat geval gaarne den raad aan, om er nader over te denken, en hij wil voor 't overige gaarne onderzoeken; maar hij gelooft dat het beste zal zijn, de zaak te laten zoo als die is en dat men niet afbreke, zouder iets anders er voor in de plaats te stellen.

De heer *Storm van 's Gravesande* zegt, dat, nu de Minister in de uiteenzetting der werken is gekomen, spreker toch een enkel woord in 't midden moet brengen. Op den voorgrond stelt hij dat hij de grootste achting voor den bouwmeester heeft. De Minister zegt dat de bouwmeester moest voldoen aan zoo velerlei eischen, maar hieruit volgt nog niet dat aan al die eischen moest worden toegegeven. Wat het gebouw van kolonien betreft, gelooft spreker dat de aanmerkingen daarop wel wat overdreven zijn. Maar hoe die twee gebouwen, van Kolonien en den Hoogen Raad, naast elkander zijn geplaatst, begrijpt hij niet van dezen architect. Men zou moeten aannemen dat deze wezenlijk uitnemende bouwkundige iemand naast zich noodig heeft voor de practische uitvoering. Dit is ook gebleken tijdens zijn werkkring te Rotterdam, alwaar de heer Rose dikwerf zeer verkeerd is beoordeeld. Spreker kent die zaak in al hare bijzonderheden, en is van oordeel dat over het gebeurde te Rotterdam zeer verkeerde meeningen geopperd, of gevolgtrekkingen gemaakt zijn. Maar het is hoogst moeijelijk *zeer* bekwame personen te vinden, die aan alle eischen voldoen. Een man is er geweest die, ware hij hier geroepen, uitstekende diensten had kunnen bewijzen, en dat was nu wijlen de onovertrefbare architect van de gemeente Rotterdam, Scholten.

De heer *van Bosse* beantwoordt nader den Minister.

De heer *Cool* is tegen het amendement van den heer van Nispen en geeft in overweging om, in afwachting dat de Minister een onderzoek instelle, de som over te brengen op den post van onvoorziene uitgaven.

Hierna worden in omvraag gebragt: 1°, het amendement van den heer van Nispen, dat *verworpen* wordt met 40 tegen 27 stemmen. Tegen de heeren Begram, van Foreest, van Diggelen, Cornelis, Bots, van Asch van Wijck, Wybenga, Elout, Schimmelpenninck, Betz, Hoynck, Reinders, Delprat, Lycklama, Taets, van der Veen, Dirks, v. Franck, Wintgens, v. 's Gravesande, Olivier, Dommer, van Lynden, Kien, Luyben, van Twist, Hoffman, Kerstens, Mensonides, Mijer, Slicher, van Voorthuysen, van Zuylen, de Brauw, Mackay, Cool, Hoekwater, van Goltstein, de Bieberstein en de Voorzitter.

Voor: de heeren de Raadt, de Lom de Berg, Idserda, van der Linden, Thorbecke, Kingma, Anemaet, van Bosse, Poortman, Blussé, de Poorter, Hugenholtz, van Hoëvell, Oomen, Beems, Jespers, Westerhoff, van Heukelom, Dullert, van Nispen, Zylker, Heemskerk Az., Gevers, Meeussen, Nolthenius, Meylink en van Eck.

2°, het amendement van den heer *Storm van 's Gravesande* (verandering in de omschrijving van den post, doch met behoud van de uitgetrokken gelden). Dit amendement wordt *aangenomen* met 44 tegen 24 stemmen, waarna art. 73 aldus gewijzigd is goedgekeurd.

De strekking van het amendement van den heer *van 's Gravesande* was, blijkens de toelichting van dien spreker, hoofdzakelijk om te voorkomen, dat, bij aanneming van het amendement van den heer van Nispen, op 1 jan. 1862 op eens de zaak der landsgebouwen als het ware zonder beheer bleef, en de bouwmeester *op eens* zou worden ontslagen; maar toch om van de zijde der Kamer eene soort van demonstratie te doen, dat men niet goedkeurt de wijze waarop thans die zaak is geregeld, waarbij de bouwmeester *alleen* wordt gehoord. Men wil dat zulks door eene commissie van deskundigen geschiede.

Thans komt in behandeling art. 74 (*onderhoud van Landsgebouwen, waaronder de loterijzaal*).

De heer *Storm van 's Gravesande* heeft reeds over die zaak zijn gevoelen in eene afzonderlijke Nota ontwikkeld. De Minister heeft gemeend zich van eene schriftelijke beantwoording te moeten onthouden, met het oog op en met verwijzing naar de Mem. van Beantwoording, dat is de zinsnede over welker toon reeds zoo veel is gezegd, en waarom hij daarover niet verder wil uitweiden. Spr. laat nu den strijd over die zaal uit het oogpunt van kunst en historische waarde in het midden. De hoofdvraag is: heeft de Minister gebruik gemaakt van het toegestane geld op de wijze zoo als dit is verleend; en die vraag beantwoordt hij ontkennend, met beroep op de discussien ten vorigen jare. Het gebouw had moeten gerestaureerd worden in den geest waarin het was opgerigt, en daartoe strekte de kap te herstel.

len of te vernieuwen, dus *behoud* van de zaal. In stede van restauratie heeft er nu totale *verbouwing* plaats. De spr. treedt in eene uitvoerige architectonische en archaeologische uiteenzetting van den bouwstijl der groote zaal, ten betooge dat, zoo als nu de zaal zoogenaamd hersteld wordt, de oorspronkelijke stijl niet heeft *kunnen* zijn. Wat thans daargesteld wordt, kan uit geen enkel oogpunt verdedigd worden. Het is eene fantastische bouworde, lijnregt in strijd met de aangewezen bestemming der gelden. Hij laakt zeer de handelwijze der Regering om, tegen de Kamer en het gevoelen van allezins bevoegde deskundigen in, toch met het werk voort te gaan. Men had kort na de aanbesteding het werk kunnen staken. Toen reeds heeft de heer Alberdingk Thijm gewaarschuwd. En al is het nu een *fait accompli*, zoo zal spreker toch een amendement voorstellen, om de uitgetrokken *f* 40,000 voor de aanvankelijke herstelling der loterijzaal uit de begrooting te ligten. En al wordt dat amendement niet aangenomen, dan zal uit de stemming ten minste blijken, dat er nog leden zijn, die krachtig protesteren tegen de wijze, waarop met onze historische herinneringen wordt omgesprongen.

De heer *van Nispen* verdedigt geenszins de houding des Ministers geheel en al, maar meent toch dat de Kamer wel wist wat er gebeuren zou. Werd het amendement aangenomen, dan zou al het geld dat reeds uitgegeven is verspild zijn.

De heer *van Heukelom* betwist het, dat de Kamer zou geweten hebben dat er eene restauratie plaats hebben zou, zoo als nu is geschied. Hij treedt in eene retrospectieve analyse der vroegere discussien en van zijne motie van orde, alles ten betooge dat de Minister willekeurig is te werk gegaan en dat het gebouw niet in zijn oorspronkelijken vorm of stijl hersteld wordt, zoodat alle historische waarde verloren zal gaan. Hij zal daarom voor het amendement van den heer van 's Gravesande stemmen.

De heer *van der Linden* zegt, dat toen hij ten vorigen jare de zaak wilde aanhouden tot dat de Kamer bekend zou zijn met al de bouwplannen voor het Binnenhof, de heer van Eck zeide: *deliberante senatu perit Saguntum.* Maar wat zien wij nu? De gelden werden aangevraagd tot herstel van het dak, en nu is er van dat dak geen spoor meer te vinden. De Kamer wilde dat er deskundigen zouden gehoord worden, maar de Minister verklaarde dit voor *onpraktisch*. De Kamer verzocht de schorsing der werkzaamheden tot na het in te stellen onderzoek. Ook dit werd geweigerd, want de bouwmeester vond het verkeerd, en bovendien, voor den winter moest het gebouw onder dak zijn. Het blijkt duidelijk dat de Minister zich niet stoort aan verzoeken of wenschen der Kamer. Spreker betwist ook dat de Kamer zou geweten hebben dat datgene gebeuren zou wat nu gebeurt. Toen men inlichting vroeg omtrent zekere bouwplannen, waarvan schetsen werden gezien, zeide de Minister dat dit was het werk in *privé* van den bouwmeester en dat de Regering daarvoor niet aansprakelijk was; wat dus gemodelleerd werd was de particuliere liefhebberij van den bouwmeester. In de discussie van 29 november vroeg de Minister of het bouwmanie was de zaal voor instorting te bewaren. Er was dus toen geen sprake van herschepping in iets anders maar van bewaring voor instorting. De Minister zeide verder dat die zaal moest eene open zaal blijven. Er was alléén questie van *behoud* en *herstel*, en het geld zou enkel dienen tot herstelling van dak en kap. Op de vraag wat er was aanbesteed, was het antwoord: vernieuwing der *kap* voor *f* 103,000 à *f* 104,000. Nu vraag ik, zegt spr., als de Minister ons hier dit zegt, of dan daarmede overeenkomt wat nu geschied is en in het gebouw eene geheele ijzer-constructie is aangebragt. Wordt de restauratie niet gepraejudicieerd, vroeg men, en het antwoord des Ministers was toen ook ontkennend. En, vroeg men ook, waartoe dienen de kolommen? Het antwoord was: tot ondersteuning van het dak. En is dat nu het geval? Dienen zij allen tot ondersteuning der kap? Hij wil nu niet zeggen, dat de Kamer het regt heeft om ten hoogste gekrenkt te zijn, maar aangaande het verschil tusschen hetgeen *gezegd* en hetgeen *gebeurd* is, laat hij gerust de beoordeeling aan een ieder over. Wij hebben nu een monument van wansmaak. Of de afstemming van den post helpen zal, weet hij niet; hij betwijfelt dit zelfs, als hij nagaat, dat de Min. op 5 november des vorigen jaars, toen er sprake was om zekeren post van de begrooting af te voeren, zeide: „gij kunt wel afschrappen, maar ik zal daarom geen cent minder uitgeven."

De heer *Kien* merkt op dat bij deze discussie zeer op den voorgrond gesteld is de verbouwing der loterijzaal, als eene beschuldiging tegen dezen Minister, en dat in de stukken zelfs een woord is opgenomen, dat teregt eene minder aangename gewaarwording bij den Min. heeft opgewekt. Het komt hem voor, dat die beschuldiging is onbillijk. Hij heeft geen berouw over de stem die hij vroeger omtrent deze zaak heeft uitgebragt; hij heeft toen met volledige kennis van zaken zijne stem tegen die verbouwing uitgebragt. Maar hij acht het onbillijk van de Vergadering om, van datgene wat hij in de eerste plaats grootendeels aan zich zelve te wijten heeft, de schuld aan den Min. alleen te geven.

De heer *Mackay* herinnert dat de heer van 's Gravesande gezegd heeft: gij moet stemmen voor mijn amendement om te protesteren tegen het gebeurde met de loterijzaal. Bij spreker wordt het hier echter eene questie van geld. De vraag is, wat zal er met die *f* 40,000 worden gedaan. Is er mogelijkheid om aan het gebouw eene betere bestemming te geven, er iets anders van te maken dan een *Pantheon*, waarvoor de groote mannen gelukkig reeds geboren zijn; kan dit geschieden? Hieromtrent wenscht hij van den Minister nadere inlichting te ontvangen.

De heer *Wintgens* kan zich niet met het amendement van den heer van 's Gravesande vereenigen. Dit lid wil door de stemming over zijn amend. doen blijken van protest tegen het gebeurde. Spreker kan zich ook met hetgeen is voorgevallen niet vereenigen; ook hij betreurt te moeten zien wat nu geschiedt. Maar nu komt de finantiële vraag, en dan vestigt hij er de aandacht op dat reeds bij het voorloopig onderzoek der begrooting voor 1861 aan de Regering is gevraagd of het mogelijk is, dat de Kamer, door het toestaan der gelden voor de aanvankelijke herstelling, zich de handen zou binden, en de Regering heeft dit bevestigend beantwoord. Bij de discussien is die vraag herhaald, en ook toen heeft de Regering gezegd dat er nog meer geld noodig zou zijn. De Kamer wist dus, bij de stemming in 1861, waarover zij stemde. Er had toen eene aanbesteding van het werk plaats. Er werd een contract gesloten voor de uitvoering van het geheele werk. De aannemer heeft op dien voet met de Regering gecontracteerd. Stem nu de aangevraagde *f* 40,000 af, gij zult ze toch moeten betalen; de man heeft een contract, hij zal den Staat tot betaling dagvaarden en de Hooge Raad zal tot betaling veroordeelen. En wat zal dit dan gebaat hebben? dat men verloren heeft wat reeds betaald is, dat men de *f* 40,000 toch zal moeten betalen en ten slotte nog de proceskosten. Dit nu is het gevolg onzer wetgeving op de comptabiliteit, maar hieraan is thans niet te doen. De zaak moet nu voortgang hebben, en wij zijn dus wel verpligt thans de meerdere kosten toe te staan.

De heer *van Hoëvell* wijst op de rede van den heer Wintgens, verleden jaar gehouden. De historische herinneringen, door dien spreker toen bijgebragt, hebben toen op spreker zulk een indruk gemaakt, dat hij bijna voor den post had gestemd. Hij zal zich nu wachten om hetzelfde te doen. Het advies van dien spreker van het vorige jaar is nu een motief om het advies van heden niet aan te nemen. Zijn doel van verleden jaar is volkomen gemist. Nu zegt men: het is een questie van geld. Maar dan nog liever dat geld verloren, dan meerdere kosten te doen voor eene zaak, waarvan het nageslacht zal zeggen: welk eene dwaasheid.

De heer *Blussé* merkt op, dat sommige leden gezegd hebben, dat de Kamer zelve niet genoeg gezorgd heeft tot het bekomen der noodige inlichtingen. Dit is een vreemd verwijt, naast het andere verwijt dat men meermalen hoort, van inmenging der Kamer in de zaken van uitvoering. Als men dat aan de Kamer verwijt, dan kan men haar ook tot verwijt maken, dat zij de bestekken van het gebouw van Koloniën niet heeft nagezien, en daardoor aanleiding heeft gegeven tot de gebreken van het verwarmingstoestel aldaar en bij het Rijks archief. Raakt dat alles de Kamer of het uitvoerend gezag? Hij is toevallig zeer nabij geweest om de schetsen te zien, maar ze zijn aan de leden niet medegedeeld; men kan hun dus niet verwijten, dat zij het plan kenden. Ik heb mij nooit kunnen voorstellen, dat er een Minister zou te vinden zijn, die datgene van de zaal zou willen maken wat zij nu geworden is, terwijl de Kamer geld gaf om *het dak te herstellen* en het gebouw te herstellen in den geest der oude zaal.

De heer *Dirks* ondersteunt het gevoelen van den heer Wintgens, dat als de post wordt afgestemd, wij toch de gelden moeten betalen krachtens uitspraak der regterlijke magt als de aannemer procedeert. Hij keurt evenwel het gebeurde af. Hij herinnert aan het gebeurde met de Bourbonsche kanonnen. Ook in die zaak heeft de Staat moeten betalen.

De heer *Cool* is ook tegen het amendement, om finantiële oorzaken. Wel keurt hij het gebeurde af, maar heeft den moed niet het amendement aan te nemen.

De *Minister van Binnenl. Zaken* zal niet in herinnering brengen al wat betreffende de loterijzaal is geschied. Dit is overbodig. Bij gelegenheid der interpellatie van den heer van Heukelom is alles ter sprake gekomen en *au fond* behandeld. De Minister heeft toen breedvoerig uiteengezet al de gronden die geleid hebben tot hetgeen nu is geschied, en meent dus den draad te kunnen opvatten daar waar wij toen gebleven zijn. Hij wil alleen aan den heer v. 's Gravesande antwoorden dat hij met belangstelling van de nota van dat lid heeft kennis genomen; zij getuigt van bijzonder veel zaakkennis, en ik heb, zegt de Min., er volstrekt niet aan gedacht dat die nota was opgesteld om mij leed aan te doen, maar alleen dat ik niet geroepen kan worden om uitspraak te doen tusschen mannen van de wetenschap. De motie van orde hield in een verzoek om nader onderzoek. Ik wil er nu niet over spreken hoe de motie in eene onvoltallige vergadering met de meerderheid eener enkele stem werd aangenomen. Wat daarvan zij, ik heb er kennis van genomen met de aandacht die eene motie der Kamer verdient.

Maar een *wensch* der Tweede Kamer is nog geen *bevel* voor den Minister, die zijne verantwoordelijkheid daarmede niet kan dekken en zich verschuilen achter den wensch der Kamer. Dat onderzoek zou al dadelijk medegebragt hebben schorsing van het werk. Daarover moest men zich met den aannemer verstaan. De Minister heeft dit beproefd, en het zou *f* 70,000 gekost hebben, alleen om te komen tot een onderzoek, waarvan de uitslag toch ook onzeker was, daar de bouwmeester toch ook duchtige gronden had bijgebragt voor zijn gevoelen omtrent de bouworde. Aan die onzekerheid, wie hier gelijk had, zegt de Minister, mogt ik geen *f* 70,000 ten offer brengen. En als ik dat gedaan had, zou de Kamer de eerste geweest zijn om te zeggen: wij hebben slechts een wensch uitgedrukt. Een deel van het onderzoek was ook geheel overtollig, dat gold namelijk den slechten toestand van het dak.

En wat nu het amendement betreft, het strekt niet anders dan tot omverwerping van datgene waartoe Regering en Kamer zich verbonden hebben. De aangevraagde *f* 40,000 dienen tot niets anders dan tot voldoening der aannemingsom.

Of men nu het amendement aanneemt of niet, de zaak moet toch haar gevolg hebben. Het onderscheid is eenvoudig dit: als de Regering buiten de mogelijkheid wordt gesteld aan de aangegane verpligtingen te voldoen, dan zal er door den aannemer een proces tegen den Staat worden gevoerd en de Staat zal dan nog de proceskosten moeten betalen. De Minister meent hiermede te kunnen volstaan. Hij zal niet treden in de zaak au fond, omdat hij die materie als uitgeput beschouwt.

De heer *Storm van 's Gravesande* komt nader op zijn gevoelen terug en doet uitkomen dat de Kamer zich ten vorigen jare wel verbonden heeft, maar de Minister heeft de zaak uitgevoerd op eene andere wijze dan in de bedoeling der Kamer lag.

De heer *van der Linden* beantwoordt den Minister, Hij is het niet eens dat de Kamer zich verbonden heeft om gelden toe te staan, voor datgene wat is geschied; wel voor de vernieuwing der kap, maar niet om de zaal geheel anders in te rigten. Men heeft de werkzaamheden niet doen schorsen, omdat dit te veel geld zou hebben gekost. Maar de Min. had dan toch de tijd om deswege aan de Kamer een een voorstel te doen. En wat de vordering van den aannemer betreft, er is een groot onderscheid of de Minister geld vraagt op grond van een arrest, dan om nu door ons votum goed te keuren wat door den Minister is geschied. Maar bovendien, bij veroordeeling zal de Staat moeten betalen de aannemingsom van *f* 100,000; en daar nu reeds *f* 75,000 zijn toegestaan, zoo is het tekort niet *f* 40,000, maar *f* 28,000. Bij veroordeeling zou de Staat dus nog winnen.

De heer *van Heukelom* beantwoordt mede de rede van den Minister, en verklaart in te stemmen met het aangevoerde door den vorigen spreker. Hij ontkent overigens dat het Rijk in deze zaak op wettige wijze is verbonden.

Het amendement van den heer Storm van 's Gravesande wordt hierop in stemming gebragt en *verworpen* met 44 tegen 25 stemmen.

Voor de heeren: Duymaer van Twist, Slicher van Domburg, de Brauw, Meylink, Idsarda, van der Linden, Thorbecke, Kingsma, van Wintershoven, Betz, Anemaet, van Bosse, Poortman, Blussé, Hoynck van Papendrecht, Hugenholtz, van Hoëvell, Beens, Jespers, Westerhoff, van Heukelom, Storm van 's Gravesande, Olivier, Dullert en van Lynden.

Tegen de heeren Kien, Luyben, Hoffman, Kerstens, Mensonides, Mijer, van Voorthuysen, Heemskerk Az., van Zuylen, Gevers Deynoot, Mackay, Cool, Hoekwater, Meeussen, Nolthenius, van Goltstein, de Bieberstein, van Eck, Begram, van Foreest, van Diggelen, de Raadt, Cornelis, de Lom de Berg, Bots, van Asch van Wijck: Wijbenda, Elout, Schimmelpenninck, van Heiden Reinestein, Reinders, de Poorter, Delprat, Lijeklama, Oomen, Taets van Amerongen, van der Veen, Dirks, van Franck, Wintgens, Dommer van Poldersveldt, van Nispen, Zijlker en de Voorzitter.

Art. 74 wordt hierop *goedgekeurd*.

Bij art. 75 bespreekt de heer *Storm van 's Gravesande* de slechte werking der verwarmingstoestellen in het Departement van Kolonien en het gebouw van het Rijks archief, en wijst daarbij vooral op het gevaar der verwarming door heet water. — De *Minister* kon den spreker niet volgen in zijne technische beschouwingen; hij erkent de niet gelukkige werking der verwarmingstoestellen; hij betreurt zeer hetgeen daarmede in het Rijks archief is voorgevallen, maar dit heeft juist voorzigtig gemaakt. De zaak wordt onderzocht, ook met het oog op de vraag: of een verwarmingstoestel voor den Hoogen Raad wenschelijk is. Hij wil daarom thans zijn oordeel voorbehouden en om die reden is ook geen geld aangevraagd voor een verwarmingstoestel voor den Hoogen Raad.

De artt. 75 en 76 worden hierop aangenomen.

Morgen voortzetting.

De heer *Begram* heeft, bij amendement, voorgesteld, om art. 77 van hoofdstuk V der Staatsbegrooting voor 1862 te splitsen in de volgende negen artikelen:

Art. 77. Verbetering der rivieren de Rijn en de Waal en onderhoud en herstelling van de rivierwerken *f* 269,700. (Dit artikel bevat de posten, voorkomende in den toelichtenden staat, art. 77*a*, sub 1 en 2 „*de Rijn*" en „*de Waal*.")

Art. 77*a*. Verbetering van de rivier de Merwede, de killen en de Linge in Gelderland met de uitwatering van Steenenhoek en onderhoud en herstelling der rivierwerken *f* 647,100. (Dit artikel bevat de posten, voorkomende in den toelichtenden staat art. 77*a* sub 3 „*de Merwede en de killen*" en sub 9 „*de Linge in Gelderland en de uitwatering van Steenenhoek*.")

Art. 77*b*, Verbetering van de rivier de Maas in de provincien Noordbrabant en Gelderland en in het Hertogdom Limburg en onderhoud en herstelling van de rivierwerken *f* 190,100. (Dit artikel [...] posten, voorkomende in den toelicht[...] artt. 77*a* sub 5 „*de Maas*," alleen wa[...] A, B en D betreft.)

Art. 77*c*. Verbetering van de rivier de [...] de provincie Zuidholland en van de Do[...] en onderhoud en herstelling der rivierwerk[...] (Dit artikel bevat de posten, voorkome[...] toelichtenden staat art. 77*a*, sub 5 „*de M*[...] wat de letter C betreft en sub 4 „*de Dord*[...]

Art. 77*d*. Verbetering van de rivier de [...] onderhoud en herstelling der rivierwerk[...] (Dit artikel bevat de posten, voorkome[...] toelichtenden staat, art. 77*a* sub 6 „*de I*[...]

Art. 77*e*. Onderhoud en herstelling [...] van den Hollandschen IJssel met de verd[...] de rivier beneden Gouda *f* 13,000. (Dit a[...] den post, voorkomende in den toelicht[...] art. 77*a* sub 7 „*Hollandsche IJssel*.")

Art. 77*f*. Onderhoud en herstelling [...] aan het Hollandsch Diep te Moerdijk en te [...] *f* 14,000. (Dit artikel bevat den post, vo[...] in den toelichtenden staat, art. 77*a* sub 8 „[...] *Diep*.")

Art. 77*g*. Onderhoud en herstelling [...] aan de Binnen-Aa in Groningen *f* 850. ([...] bevat den post voorkomende in den to[...] staat, art. 77*a* sub 10, „*de Binnen-Aa in Gr*[...]

Art. 77*h*. Onderhoud en herstel der [...] Woudrichem, aan de Bakkerskil en te Asp[...] (Dit artikel bevat den post voorkomende [...] lichtenden staat, art. 77*b* „*Inundatiesluize*[...]

De heer Blussé van Oud-Alblas heeft [...] art. 77 te verminderen met *f* 312,000. ([...] bevat den post voorkomende in den toel[...] staat, art. 77, § 9*b*.)

In de zitting van de Tweede Kamer va[...] is ingekomen een adres van J. Wenmaekers[...] ondernemers van vervoermiddelen en sch[...] Maastricht, houdende bezwaren tegen de [...] gesloten overeenkomst omtrent de water[...]

Aan de leden van de Tweede Kamer is ro[...] eene bijdrage van den heer N. van den [...] rector aan de Latijnsche school te Ravenst[...] wateraftapping in Noordbrabant of den G[...]

Het eindverslag omtrent de ontwerpen va[...]

Naturalisatie van R. H. W. C. Man[...]
elf anderen

luidt als volgt:

„Bij het onderzoek in de afdeelingen heb[...] ontwerpen tot geene bedenkingen aanleidin[...] Alleen werd de opmerking gemaakt, dat in [...] ontwerpen betrekkelijk C. A. Bensen en [...] Kauffmann de namen dezer beide personen [...] den considerans dan in het dispositief gespel[...] Dit onderscheid in spelling is echter bij [...] gebleken het gevolg van drukfeilen te zijn. [...] missie van Rapporteurs kan zich dienvolgen[...] tot het doen kennen van die uitkomst der o[...] in het tegenwoordig stuk, dat als eindversl[...]

„Rapporteurs waren de heeren Nolthenius, [...] de Berg, Zylker, Oomen en Cornelis."

Gedrukt en uitgegeven bij
G. en C. A. van Rey[...]
te Rotterdam.